

RAFAŁ PITERA

Uniwersytet Rzeszowski, Polska
University of Rzeszów, Poland

Oddziaływanie specjalnej strefy ekonomicznej Euro-Park Mielec na rozwój przemysłu

The Impact of the Euro-Park Mielec Special Economic Zone (Poland) on the Development of Industry

Streszczenie: Artykuł przybliża problematykę związaną z występowaniem specjalnych stref ekonomicznych na terytorium Polski. Przedstawiono ją na przykładzie najstarszej specjalnej strefy ekonomicznej (SSE) w Mielcu – jej historii, rozwoju oraz najważniejszych inwestorów. Omówiona została kwestia związana z rozwojem przemysłu i usług na terenach strefy. Poruszana tematyka jest istotna z tego punktu widzenia, iż często podkreśla się wpływ specjalnych stref ekonomicznych na rozwój gospodarczy regionów, w których zostały zlokalizowane. Jednocześnie można odnaleźć liczne opracowania i analizy przedstawiające odmienne stanowisko, mówiące o niskim wpływie takich obszarów na rozwój uprzemysłowienia danego regionu. Z przeprowadzonej analizy danych ekonomicznych od początku występowania strefy w Mielcu do końca roku 2016 otrzymano wnioski o pozytywnym wpływie SSE na rozwój terenów strefy. Warty podkreślenia jest fakt, że wpływ ten jest istotny, to znaczy w sposób znaczący strefa wpływa na rozwój przemysłu oraz usług powiązanych z otoczeniem, zarówno na jej terenie, jak i poza nim. Jednak działalność strefy wiąże się także z negatywnym oddziaływaniem na środowisko naturalne. Uciążliwość podstrefy w Mielcu stanowi przykład niepożądanych skutków związanych z występowaniem strefy przemysłowej na danym terenie.

Abstract: This article discusses the problems associated with the existence of special economic zones in Poland. Based on the example of the oldest special economic zone (SEZ) in Mielec, its history, development and the most important investors are presented. The issue related to the development of industry and services in the area was further discussed. The issue raised is important from this point of view, as it often emphasises the impact of special economic zones on economic development in the regions in which they are located. At the same time, numerous studies and analyses of the different views about the low impact of such areas on the industrialisation of the region can be found. From the analysis of economic data from the beginning of the presence of the area in Mielec until the end of 2016, applications were received with a positive effect of SEZ on the development of the area of the zone. It is worth emphasising that the impact is significant, that is, the zone significantly influences the development of industry and services related to the environment, both within and outside the area. However, the activities of the zone also have a negative impact on the environment. The nuisance of the subzone in Mielec is an example of undesirable effects associated with the presence of a zone in a given area.

Słowa kluczowe: Euro-Park Mielec; obszary przemysłowe; rozwój regionalny; specjalne strefy ekonomiczne
Keywords: Euro-Park Mielec; industrial areas; regional development; special economic zones

Otrzymano: 30 października 2017

Received: 30 October 2017

Zaakceptowano: 18 lutego 2019

Accepted: 18 February 2019

Sugerowana cytacja / Suggested citation:

Pitera, R. (2019). Oddziaływanie specjalnej strefy ekonomicznej Euro-Park Mielec na rozwój przemysłu. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 33(1), 50–62. <https://doi.org/10.24917/20801653.331.4>

WSTĘP

Podstawę prawną do tworzenia, działania oraz rozwoju specjalnych stref ekonomicznych (SSE) w Polsce stanowi ustawa z dnia 20 października 1994 roku o specjalnych strefach ekonomicznych (Ustawa, 1994). Do chwili obecnej istnieje pogląd, nie tylko w literaturze przedmiotu, ale również w otoczeniu gospodarczym, iż specjalne strefy ekonomiczne są jednym z ważniejszych narzędzi polityki gospodarczej państwa mających wpływ na wyrównywanie dysproporcji w rozwoju poszczególnych regionów. W związku z powyższym przeprowadzono badanie mające na celu zweryfikowanie, czy najstarsza w Polsce strefa ekonomiczna Euro-Park Mielec wywiązuje się z zadań przypisywanych takim obszarom. W artykule dokonano przeglądu literatury, który przybliży najważniejsze stanowiska na temat specjalnych stref ekonomicznych osób zajmujących się daną problematyką. W dalszej kolejności przeprowadzono badanie, w którym poddano ocenie takie zmienne, jak liczba przedsiębiorstw działających na terenie strefy, stopień zagospodarowania gruntów, nakłady inwestycyjne, liczba utworzonych oraz utrzymanych miejsc pracy. Analizowane dane zostały odniesione do łącznych nakładów strefy Euro-Park Mielec, a w kilku sytuacjach do wartości empirycznych wszystkich 14 stref. W wyniku przeprowadzonej analizy dokonano oceny oddziaływania mieleckiej strefy ekonomicznej na rozwój gospodarczy regionu.

PRZEGLĄD LITERATURY

Problematyka specjalnych stref ekonomicznych w literaturze przedmiotu obfituje w wiele pozycji. Jednak zdecydowana większość publikacji nie odnosi się do ich oceny pod względem oddziaływania na rozwój poszczególnych obszarów, ale na przykład w kontekście regulacji prawnych, uwarunkowań przestrzennych czy wewnętrznych przeobrażeń. Zarówno krajowe, jak i zagraniczne wyniki badań przynoszą często odmienne rezultaty. W przypadku niektórych krajów utworzenie takich obszarów sprzyjało rozwojowi gospodarczemu – w innych przypadkach już niekoniecznie.

Zagraniczni autorzy prezentują wyniki, które niejednoznacznie przedstawiają efekty i znaczenie takich obszarów. Analizując poszczególne badania, można znaleźć odmienne wnioski. Jedne o pozytywnym wpływie, inne zaś o braku takich efektów lub ich niewielkim znaczeniu (m.in. Papke, 1993; Bondonio, Engberg, 2000; Peters, Fisher, 2002; O’Keefe, 2004; Neumark, Kolko, 2008). C. Guagliano i S. Riela (2005) wskazują na pozytywną zależność pomiędzy obecnością SSE a napływem kapitału zagranicznego, poziomem PKB oraz poziomem wynagrodzeń. Ich wyniki zostały oparte na badaniach

wybranych krajów Europy Środkowo-Wschodniej (Polska, Czechy, Węgry). Z kolei wnioski, jakie przedstawił H. Jauch (2002) w swoim badaniu odnośnie do oddziaływania stref na gospodarkę Afryki Południowej, są odmienne i mówią o braku takiej pozytywnej zależności. Ogólnie w literaturze przedmiotu najczęściej można odnaleźć przytaczane przykłady trzech państw, które stały się swojego rodzaju wzorem dla specjalnych stref ekonomicznych. Są to Chiny, Stany Zjednoczone oraz Indie. Z drugiej strony również często można napotkać przykłady państw, które już tak spektakularnych sukcesów związanych z obszarami uprzywilejowanymi nie odniosły – tu najczęściej wymieniana jest Południowa Afryka. Jednak należy mieć na uwadze, iż specjalne strefy ekonomiczne funkcjonujące na świecie często oparte są na innego rodzaju instrumentach wsparcia. Dodatkowo uwarunkowania poszczególnych państw są bardzo zróżnicowane, stąd zasadnym wydaje się przegląd krajowej literatury przedmiotu.

Oceniając krajowy zasób takich badań, warto przytoczyć kilka najważniejszych analiz i opracowań. Według M. Mokrzyca (1998) specjalne strefy ekonomiczne są tym narzędziem, które ma służyć do wyrównywania dysproporcji pomiędzy poszczególnymi regionami, a szczególnie tymi, na których zastosowanie innych instrumentów nie przyniosło efektów. Wyniki badania przeprowadzone przez M. Narojek (2015) pokazują, iż główną zachętą inwestorów lokujących swe siedziby na terenach objętych ulgami są zwolnienia podatkowe. Dodatkowo inwestorzy kierują się także takimi czynnikami, jak: dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i transportowa oraz miejsca naukowo-badawcze. Autorka badania przedstawia też wyniki, według których najbardziej dynamicznymi obszarami są Katowicka SSE oraz Wałbrzyska SSE.

Z kolei M. Smętkowski (2008) prezentuje wyniki swoich badań, z których wynika, że specjalne strefy ekonomiczne nie miały dużego wpływu na kształt struktury przemysłowej przemysłu w Polsce. Podkreśla przy tym, że strefy nie miały istotnego wpływu na rozmieszczenie przemysłu w latach 2000–2004. Taki stan rzeczy jest wynikiem m.in. relatywnie niewielkich efektów funkcjonowania stref w porównaniu do istniejącego potencjału przemysłu w Polsce. Nie jest to oczywiście dobry przykład długofalowej polityki interregionalnej i przemysłowej państwa, ale raczej instrument wspierania wybranych układów lokalnych.

J. Chodakowska (2010) podkreśla, że specjalne strefy ekonomiczne są instrumentem interwencjonizmu państwa wynikającego z sytuacji gospodarczej panującej w kraju. Oceniając specjalne strefy, przytacza dane obrazujące, że strefa Europark w początkowym okresie miała za zadanie zmniejszyć wysokie bezrobocie. I rzeczywiście w pierwszych latach bardzo dynamicznie pozyskiwała nowych inwestorów – głównie z branży samochodowej i lotniczej. Jednak po 2008 roku odnotowano spadek tej dynamiki.

Z kolei M. Frańczuk (2012) pozytywnie ocenia wpływ mieleckiej strefy na rozwój regionu. Bazując na opinii Najwyższej Izby Kontroli oraz danych pochodzących z Ministerstwa Gospodarki, przytacza informacje świadczące o pozytywnym wpływie strefy na region. Obszar strefy w sposób znaczący przyciąga inwestorów z zagranicy. Także obecność strefy jest korzystna dla otoczenia biznesowego działającego poza tym obszarem – zwiększa możliwości kooperacji oraz świadczenia wzajemnych usług.

Natomiast R. Pastusiak (2011a) przedstawia w innym kontekście specjalne strefy ekonomiczne. Stawiając hipotezę o skuteczności takich obszarów, dowodzi tym samym poglądu, iż samo utworzenie i funkcjonowanie strefy nie wiąże się ze skutecznym jej oddziaływaniem na rozwój danego regionu. Według autora skuteczność ta zależy po pierwsze od narzędzi (zachęt), jakie może zaoferować taki obszar. Po drugie również

istotnym czynnikiem jest poziom rozwoju gospodarczego państwa. I właśnie ten drugi czynnik jest elementem sprzyjającym skutecznemu wykorzystaniu SSE dla zdynamizowania rozwoju gospodarczego. Bez niego samo ustanowienie takiego obszaru nie przyniesie oczekiwanych rezultatów.

Badania B. Domańskiego i K. Gwosdza (2005) potwierdzają natomiast wzrost liczby podmiotów współpracujących z przedsiębiorstwami mieleckiej strefy ekonomicznej. W ciągu kilku lat odnotowano pięciokrotny przyrost takiej współpracy handlowej. Podobne wnioski przedstawia również E. Kryńska (2000), która wskazuje na wzrost zatrudnienia i nakładów kapitałowych w istniejących SSE. Z. Makieła (2003), oceniając bilans dokonań mieleckiej strefy, także prezentuje stanowisko, iż jej powstanie przyniosło wiele korzyści – głównie związanych z napływem inwestycji oraz powstaniem wielu miejsc pracy w regionie o wysokiej stopie bezrobocia.

W innym kontekście o oddziaływaniu stref ekonomicznych pisze z kolei T. Kubin (2010). Zwraca on uwagę na wzrost wpływów podatkowych z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach strefowych – co też jest pozytywnym efektem występowania takich obszarów.

Przeciwne poglądy natomiast płyną z prac takich autorów, jak m.in.: J. Brdulak, R. Warżała czy E. Wiszczun. Brdulak (1999) stwierdza, iż specjalne strefy ekonomiczne są jedynie argumentem przetargowym w staraniach o przyciągnięcie inwestorów. Na decyzję o wyborze określonego terenu przez inwestorów – według autora – ma wpływ wiele różnego rodzaju innych czynników: ekonomicznych, prawnych, środowiskowych, demograficznych i politycznych. Również Warżała (2013) prezentuje podobne stanowisko. Stwierdza, iż strefy wcale nie przyczyniły się do zmniejszenia dysproporcji w rozwoju regionalnym kraju. W skrajnych przypadkach są wręcz narzędziem utrwalającym te różnice. Także E. Wiszczun (2010) uważa, że specjalne strefy ekonomiczne nie są skutecznym narzędziem zmniejszania dysproporcji w rozwoju w poszczególnych regionach. Strefy nie przyciągają inwestorów na tereny słabo rozwinięte. Natomiast zauważalne staje się coraz częstsze ustanawianie nowych podstref w miejscach wskazywanych przez inwestorów.

Różnorodne poglądy oraz często przeciwstawne wyniki dotychczasowych badań potwierdzają zasadność podjętego tematu oraz prowadzenia badań nad poruszaną problematyką. Widoczna jest przy tym duża liczba publikacji opisujących głównie idee samego tworzenia specjalnych stref ekonomicznych oraz ich regulacje prawne czy idee motywujące ich tworzenie. W związku z tym poniżej przedstawiono najważniejsze efekty mieleckiej strefy ekonomicznej w odniesieniu do rozwoju regionu, w którym została zlokalizowana.

HISTORIA POWSTANIA SSE W MIELCU

Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Mielec powstała w 1995 roku na mocy wymienionej wcześniej ustawy z 1994 roku oraz rozporządzenia Rady Ministrów (Rozporządzenie, 1995). Zlokalizowana jest w Mielcu – 61-tysięcznym mieście powiatowym w południowo-wschodniej części Polski, znajdującym się w województwie podkarpackim¹. Strefa w Mielcu jest najstarszym uprzywilejowanym obszarem funkcjonującym do dzisiaj w Polsce. Łącznie z nią na terenach Rzeczypospolitej obecnie działa 14 tego

¹ Urząd Miejski w Mielcu (2017).

typu obszarów. Specjalna strefa ekonomiczna w Mielcu utworzona została na gruzach fabryki lotniczej Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego PZL-Mielec i stała się pionierem tego typu pomocy dla obszarów przemysłowych oraz słabo rozwiniętych.

Zarządzającym strefą – zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami – została Agencja Rozwoju Przemysłu (ARP) S.A. Bezpośrednio strefą zarządza oddział ARP S.A. w Mielcu, który jako spółka zarządzająca udziela m.in. zezwoleń na prowadzenie działalności na terenie strefy – co stanowi jego podstawowe zadanie. Do innych zadań, jakie wykonuje zarządzający, można zaliczyć m.in. dbanie o rozwój i budowę infrastruktury na terenie strefy czy pozyskiwanie inwestorów do strefy².

Zgodnie z przygotowanym planem rozwoju, popartym szczegółowymi badaniami oraz analizami przeprowadzonymi przez grono ekspertów (m.in. na podstawie badań i analiz irlandzkiej strefy w Shannon), ARP przygotowała plan opierający się na kilku głównych założeniach. Utworzenie obszaru specjalnej strefy ekonomicznej miało na celu przede wszystkim wykreowanie około 7 tys. nowych miejsc pracy w strefie, a także zagospodarowanie majątku przemysłowego, który po transformacji systemu pozostawał niewykorzystywany. Innym celem utworzenia strefy była restrukturyzacja okręgu przemysłowego opierającego się głównie na Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego PZL-Mielec (Bazydło, Smętkowski, Wieloński, 2001). Ponadto podjęto próbę zdwersyfikowania działalności gospodarczej na terenie miasta Mielca oraz sąsiednich regionów, które do tej pory były uzależnione głównie od Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego PZL-Mielec.

W związku z powyższymi celami przy wyborze inwestycji decydowały te czynniki, które mogły przyczynić się do osiągnięcia postawionych założeń. Preferowano inwestycje generujące dużą liczbę nowych miejsc pracy i trwale związane ze strefą. Przedkładano także przedsiębiorstwa wykorzystujące umiejętności oraz doświadczenie ludzi, infrastrukturę czy dostępną technologię regionu oraz jego zaplecze badawczo-rozwojowe. Dużą rolę przywiązywano do inwestycji bezpośrednich. Dawano pierwszeństwo tym gałęziom przemysłu, które nawiązywały do tradycji Mielca, czyli przemysłowi lotniczemu, motoryzacyjnemu, metalowemu i maszynowemu. Na terenie stref odnaleźć również można przemysł lekki, agrobiznes, przemysł wykorzystujący zaawansowane technologie, produkcję materiałów budowlanych, przemysł drzewny (Mazur, 2004).

EFEKTY FUNKCJONOWANIA STREFY

W badaniu poddane ocenie zostały dane empiryczne za okres 2012–2016, pochodzące z SSE Euro-Park Mielec. Wykorzystane zostały takie kategorie, jak: liczba przedsiębiorstw funkcjonujących w strefie w oparciu o ważne zezwolenia, stopień zagospodarowania obszarów strefy, liczba udzielonych zezwoleń na prowadzenie działalności na terenie mieleckiej strefy ekonomicznej, poniesione nakłady inwestycyjne na terenie strefy, miejsca pracy w strefie, nakłady na budowę infrastruktury, wydatki zarządzających na promocję strefy oraz zwolnienia podatkowe. Poszczególne dane empiryczne zostały zaprezentowane w ujęciu dynamicznym, a w niektórych przypadkach także w odniesieniu do wartości pochodzących ze wszystkich 14 specjalnych stref ekonomicznych w Polsce.

Specjalna strefa ekonomiczna w Mielcu powstała w 1995 roku jako pierwsza na terenie Polski. Obecnie wśród 14 działających stref na terenie kraju zajmuje miejsce

² Euro-Park Mielec (2017).

szczególnie. Wiele osób zajmujących się badaniami nad problematyką związaną z obszarami uprzywilejowanymi docenia jej rozwój. Powstanie strefy ekonomicznej w Mielcu postrzegane jest jako jeden z lepszych i bardziej dojrzałych przykładów restrukturyzacji gospodarki oraz rewitalizacji terenów poprzemysłowych poprzez wykorzystanie posiadanych zasobów (Domański, Gwosdz, 2005). Niewątpliwym motywem powstawania w Polsce specjalnych stref ekonomicznych było wysokie bezrobocie na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Z tego powodu podjęto próbę przeciwdziałania temu problemowi społecznemu poprzez m.in. utworzenie obszarów ze szczególnymi udogodnieniami dla inwestorów. Taki zabieg miał na celu przyciągnięcie przedsiębiorstw krajowych oraz zagranicznych do regionów słabo rozwiniętych, o wysokim poziomie stopy bezrobocia. Innym ważnym celem tworzenia stref w Polsce (zarówno w Mielcu, jak i pozostałych) była próba restrukturyzacji przemysłu, zwłaszcza tych gałęzi, które były przestarzałe i zacofane.

Strefa Euro-Park Mielec zlokalizowana jest na terenie pięciu województw: podkarpackiego, małopolskiego, lubelskiego, zachodniopomorskiego oraz śląskiego. Łącznie tworzą ją obszary 32 podstref, zaś powierzchnia całej strefy zajmuje 1643,1187 ha³. Odnosnie do struktury branżowej firm działających w SSE w Mielcu obecnie działają 173 przedsiębiorstwa mające ważne zezwolenia we wszystkich podstrefach na terenie pięciu województw (tab. 1). Przedsiębiorstwa funkcjonujące w mieleckiej strefie prowadzą działalność w 26 różnych sektorach. Można wymienić tutaj zarówno sektor budowniczy, jak i chemiczny, elektromaszynowy, metalowy, lotniczy, przetwórstwa drewna, fotowoltaiczny, przetwórstwo tworzyw sztucznych czy przemysł spożywczy, tekstylny i usługowy⁴.

Tab. 1. Liczba przedsiębiorstw funkcjonujących w SSE Euro-Park MIELEC w oparciu o ważne zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w SSE

Podstrefa	Liczba przedsiębiorstw mających ważne zezwolenie	Udział
Mielec	55	32%
Częstochowa	3	2%
Dębica	7	4%
Głogów Małopolski	14	8%
Gorlice	3	2%
Jarosław	1	1%
Kolbuszowa	1	1%
Kraśnik	1	1%
Krosno	2	1%
Lubaczów	1	1%
Lubartów	2	1%
Lublin	30	17%
Łańcut	6	3%
Międzyrzec Podlaski	1	1%
Ostrów	3	2%
Radzyń Podlaski	1	1%
Ropczyce	2	1%

³ Dane Polskiej Agencji Izby i Handlu – stan na koniec marca 2017 r. (2017).

⁴ Informacje pochodzące ze strony internetowej Euro-Park Mielec (2017).

Rzeszów	2	1%
Sanok	1	1%
Szczecin	6	3%
Trzebownisko	24	14%
Zagórz	2	1%
Zamość	2	1%
Chełm	2	1%
Rejowiec Fabryczny	1	1%
Razem	173	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze strony Euro-Park Mielec (2017)

Warto także spojrzeć pod kątem zagospodarowania powierzchni strefy przez inwestorów. W tab. 2 przedstawiono procentowy udział zagospodarowania terenów w latach 2012–2016.

Tab. 2. Zagospodarowanie obszaru strefy Euro-Park Mielec w latach 2012–2016

Rok	Obszar strefy (w ha)	Grunty zagospodarowane (w ha)	Grunty niezagospodarowane (w ha)	Stopień zagospodarowania gruntów (w %)	Razem stopień zagospodarowania 14 stref w Polsce
2012	1246,00	861,77	384,23	69,16	59,94
2013	1299,3920	942,1942	357,1978	72,51	60,93
2014	1362,9864	967,0348	395,9516	70,95	61,63
2015	1495,6519	1039,3994	456,2525	69,49	59,47
2016	1643,1187	1148,6667	494,4520	69,91	59,61

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (Informacja..., 2013, 2014, 2015, 2016, 2017)

Niemal w każdym roku mielecka strefa ekonomiczna posiadała wyższy o prawie 10% stopień zagospodarowania gruntów niż średni stopień zagospodarowania gruntów wszystkich 14 stref w analogicznym okresie. Na koniec 2016 roku łączny obszar zagospodarowania terenów wynosił niemal 60%, zaś strefy mieleckiej blisko 70%. Jednak odnosząc stopień zagospodarowania do tempa zmian, tylko w roku 2013 w stosunku do poprzedniego oraz w roku 2016 zmiana miała charakter dodatni – przyrost odpowiednio o 4,84% w roku 2013 i 0,6% w roku 2016. Natomiast w 2014 roku w odniesieniu do roku poprzedniego tempo zmiany spadło o 2,15%, a w roku następnym (czyli 2015) o –2,06%.

W tab. 3 przedstawiono liczbę udzielonych zezwoleń w latach 2012–2016.

Tab. 3. Liczba udzielonych zezwoleń w latach 2012–2016 w SSE Euro-Park MIELEC

31.12.2012 r.		31.12.2013 r.		31.12.2014 r.		31.12.2015 r.		31.12.2016 r.	
Narastająco	Wydane w 2012 r.	Narastająco	Wydane w 2013 r.	Narastająco	Wydane w 2014 r.	Narastająco	Wydane w 2015 r.	Narastająco	Wydane w 2016 r.
168	15	183	25	207	42	199	32	228	40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (Informacja..., 2017)

Dynamika wydawanych zezwoleń w roku 2014 w stosunku do roku poprzedzającego charakteryzowała się wzrostem o blisko 67%. Podobnie w kolejnym roku odnotowano przyrost wydanych zezwoleń o 68%. Z kolei rok 2015 przyniósł spadek o 23,8%. W ostatnim charakteryzowanym okresie nastąpił ponownie wzrost o 25%. Dla pełniejszego obrazu przemian z ostatnich lat w strefie mieleckiej można przytoczyć wartość zainwestowanego kapitału na omawianym obszarze (tab. 4).

Tab. 4. Poniesione nakłady inwestycyjne w SSE Euro-Park MIELEC (narastająco na koniec roku) w mln zł

Strefa	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	Udział w łącznych nakładach w 2016 r. (w %)	Dynamika (rok poprzedni = 100%)		
						2014/2013	2015/2014	2016/2015
SSE EURO-PARK MIELEC	6 059,0	6 652,8	5 327,1	6 596,0	5,88	109,8	80,1	123,8
Ogółem nakłady 14 SSE	93 141,2	101 953,3	111 682,9	112 253,2	100,0	109,5	109,5	100,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (Informacja..., 2017)

Spośród wszystkich 14 specjalnych stref ekonomicznych najwyższą dynamikę inwestycji w 2016 r. odnotowano w strefie mieleckiej, w której nakłady inwestycyjne zwiększyły się w stosunku do 2015 r. o 23,8%. Poniesione nakłady inwestycyjne mają bezpośrednie przełożenie na liczbę miejsc pracy w mieleckiej strefie. Nakłady na inwestycje generują także powstawanie nowych miejsc pracy, a w dłuższym okresie stanowią jeden z czynników ich utrzymania. Tab. 5 przedstawia miejsca pracy w strefie ekonomicznej Euro-Park Mielec.

Tab. 5. Miejsca pracy w SSE Euro-Park Mielec w odniesieniu do łącznej liczby miejsc pracy w strefach ekonomicznych

Rok	Miejsca pracy	SSE Euro-Park Mielec	Ogółem
31.12.2012 r.	Ogółem	20 934	247 451
	Utrzymane	3 781	61 164
	Nowe	17 153	186 287
31.12.2013 r.	Ogółem	23 562	266 701
	Utrzymane	3 831	70 576
	Nowe	19 731	196 125
31.12.2014 r.	Ogółem	26 763	295 569
	Utrzymane	6 178	81 630
	Nowe	20 585	213 939
31.12.2015 r.	Ogółem	22 182	312 022
	Utrzymane	10 009	86 800
	Nowe	12 173	225 222
31.12.2016 r.	Ogółem	24 815	332 114
	Utrzymane	9 854	106 582
	Nowe	14 961	225 532

Dynamika zatrudnienia ogółem (rok poprzedni = 100%)	2013/2012	112,6	107,8
	2014/2013	113,6	110,8
	2015/2014	82,9	105,6
	2016/2015	111,9	106,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (Informacja..., 2015, 2016, 2017)

W przytoczonych danych warto zwrócić uwagę na utrzymane miejsca pracy. W każdym okresie mielecka strefa ekonomiczna zwiększała liczbę miejsc pracy. Dodatkowo od 2012 do 2014 roku dynamika zatrudnienia zwiększała się w stopniu wyższym niż średnia dynamika we wszystkich 14 strefach. Dopiero w roku 2015 nastąpił spadek dynamiki zatrudnienia. Jednocześnie poziom ten był niższy niż w analogicznym okresie średnio ogółem. W 2016 roku nastąpiła poprawa, ale nadal dynamika zatrudnienia mieleckiej strefy była niższa niż w analogicznym okresie dynamika ogółem. Najwyższe tempo zmian w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy w 2016 roku miały strefy krakowska (23,73%) i mielecka (o 22,9%), m.in. za sprawą inwestycji Bury, Lear Corporation Poland II i Bilfinger Mars Offshore.

Przytoczone dane liczbowe ukazują poziom rozwoju specjalnej strefy ekonomicznej Euro-Park. Dzięki tym informacjom jest możliwe przedstawienie skali wpływu poszczególnych podstref na rozwój przemysłu oraz usług w regionach, w których zostały one zlokalizowane. Powyższe informacje warto zestawić z danymi finansowymi mówiącymi o podjętych w tym celu krokach. Mowa oczywiście o przygotowaniu infrastruktury terenów, na których podstrefy zostały ustanowione, oraz o wszelkich kosztach związanych z promocją tych obszarów wśród potencjalnych inwestorów. Nie można również zapomnieć o tzw. utraconych korzyściach, które najlepiej zobrazować w postaci niepobranych podatków od przedsiębiorstw „strefowych”, które skorzystały z przysługujących im zwolnień. Informacje, o których mowa, zostały przedstawione w ujęciu syntetycznym w tab. 6.

Tab. 6. Wydatki związane z utworzeniem i funkcjonowaniem SSE Euro-Park MIELEC w mln zł

Nakłady na budowę infrastruktury narastająco w mln zł			
Podmiot wydatkujący	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.
Zarząd EURO-PARK MIELEC	122,5	123,5	131,7
Inni*)) <i>gminy, gestorzy mediów, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad</i>	369,5	438,9	458,4
Wydatki zarządzających na promocję stref narastająco w mln zł			
	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.
Zarząd Euro-Park Mielec	2,64	3,16	3,26
Zwolnienia podatkowe spółek zarządzających strefami narastająco w mln zł			
	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.
Zarząd Euro-Park Mielec	35,20	35,40	36,96

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z informacji o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (Informacja..., 2015, 2016, 2017)

Dynamika zmian poszczególnych wydatków w 2015 roku przedstawiała się następująco. Zarząd Euro-Park Mielec zwiększył kwotę wydatków na budowę infrastruktury w stosunku do roku poprzedniego o 0,8%, a w 2016 roku o 6,6%. Pozostałe jednostki („Inni”) w tym samym czasie zwiększyły nakłady odpowiednio o 18,8% w roku 2015 (w odniesieniu do roku poprzedniego) oraz o 4,4% w roku 2016. Największe tempo zmiany w wydatkach zarządcy odnotowano w roku 2015. Były to wydatki na promocję strefy, które wzrosły o 19,7%. W roku 2016 był to wzrost o 3,2%. Natomiast dynamika wzrostu kwoty zwolnień podatkowych w omawianych okresach wzrastała odpowiednio o 0,6% w roku 2015 i 4,4% w roku 2016. Poczynione wydatki związane z przygotowaniem infrastruktury, a także zwolnienia podatkowe są jednym z głównych czynników zachęcających potencjalnych inwestorów do ulokowania swojego przedsięwzięcia właśnie na terenie strefy. Z badań przeprowadzonych przez Z. Makiełą, w których udział wzięło blisko 60% przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie mieleckiej strefy, wynika, że dominującym bodźcem zachęcającym były ulgi podatkowe. Natomiast kolejnym elementem wskazywanym przez inwestorów była siła robocza, a nie dostępna infrastruktura (Makieła, 2003).

PODSUMOWANIE

Utworzenie specjalnej strefy ekonomicznej Euro-Park Mielec w 1995 roku było niewątpliwie ważnym wydarzeniem dla całego regionu. Wraz z upływem kolejnych lat mielecka strefa ekonomiczna rozwijała swoją ofertę dla inwestorów. Poczynione nakłady na infrastrukturę oraz oferowane przywileje dla przedsiębiorstw skłonnych ulokować swoje przedsiębiorstwa na terenie strefy na przestrzeni kilkudziesięciu lat zaowocowały znaczącym wzrostem nowych inwestycji w regionie, w którym taki obszar został wyznaczony.

Oceniając specjalne strefy ekonomiczne, należy zwracać uwagę nie tylko na same korzyści, jakich dostarczają. Bardziej prawidłowym podejściem jest spojrzenie na tego typu obszary poprzez ogólny bilans korzyści i kosztów, które są związane z ich funkcjonowaniem (porównaj Lichota, 2016; Pastusiak, Jasiniak, Keller, Krzeczewski, 2016). Dlatego poniżej zaprezentowano najważniejsze pozytywne oraz negatywne aspekty związane z funkcjonowaniem mieleckiej SSE.

Pozytywne efekty:

- W latach 2012–2015 mielecka strefa ekonomiczna posiadała wyższy o prawie 10% stopień zagospodarowania terenu niż średni stopień zagospodarowania gruntów wszystkich 14 stref w analogicznym okresie.
- W 2014 roku wydano 42 zezwolenia, w roku 2015 – 32, a w roku następnym – 40. Łącznie do 2016 roku udzielonych zostało 228 zezwoleń.
- Udział SSE Euro-Park w łącznych nakładach 14 SSE w 2016 roku wynosił 5,88%. Zaś kwotowo w 2016 roku 6596,0 mln zł.
- Ogółem miejsc pracy w SSE Euro-Park Mielec w 2016 roku było 24 815, z czego nowych 14 961, a utrzymanych 9854.
- Dynamika zatrudnienia w zdecydowanej większości analizowanych okresów zwiększała się w stopniu wyższym niż średnia dynamika we wszystkich 14 SSE.
- Wysoki rozwój przemysłu i usług implikowany obecnością SSE Euro-Park na terenach poza strefą. Jest to tzw. infrastruktura towarzysząca. Ocenia się, że obecność przedsiębiorstw na terenie mieleckiej strefy ekonomicznej przyczyniła się do

pięciokrotnego wzrostu przedsiębiorstw poza tym obszarem, będących jednocześnie powiązanych ze sobą współpracą gospodarczą.

Negatywne efekty:

- Działalność przedsiębiorstw z branż „uciążliwych” pogarsza komfort życia mieszkańców oraz jakość środowiska przyrodniczego. Dokonując oceny przedsiębiorstw, należy patrzeć przez pryzmat nie tylko czynników ekonomicznych, ale również społecznych. Może okazać się, że nie zawsze powstawanie nowych przedsiębiorstw będzie z korzyścią dla społeczności lokalnej (Zioło, 2014). W lokalnych mediach bardzo często pojawia się kwestia protestów mieszkańców Mielca w związku z działalnością spółki Kronospan w aspekcie zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego.
- Różnicowany rozwój poszczególnych terenów. Podstrefa w Mielcu liczy 55 przedsiębiorstw, podstrefa w Lublinie 30 przedsiębiorstw, co stanowi udział odpowiednio 32% oraz 17% w strukturze wszystkich przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa z tych dwóch podstref niemal w połowie stanowią o liczbie inwestorów. Natomiast spora liczba podstref posiada od jednego do dwóch inwestorów, np. Radzyń Podlaski, Jarosław, Lubaczów, Kolbuszowa, Rejowiec Fabryczny czy Kraśnik. Takie rozmieszczenie powoduje wysokie zróżnicowanie tempa rozwoju gospodarczego (porównaj: Pastusiak, 2011b).
- Struktura kapitałowa poszczególnych inwestorów. Jednym z głównych celów stref ekonomicznych jest przyciągnięcie kapitału zagranicznego do Polski. W przypadku strefy Euro-Park Mielec dominuje krajowy kapitał, który według informacji ARP (stan na grudzień 2017 roku) wynosi odpowiednio 70,83%. Wśród inwestorów z zagranicy dominuje kapitał z Niemiec (7,3%). Kolejny w strukturze jest kapitał pochodzący z Wielkiej Brytanii (4,7%). W dalszej kolejności inwestorzy pochodzą z Francji (3%), Holandii, Luksemburga i Szwecji (po 2,1%) oraz USA (1,6%). Zatem w tym aspekcie specjalna strefa ekonomiczna nie potrafi w sposób efektywny przyciągnąć kapitału zagranicznego.
- Pryzmat wydatków związanych ze strefą. Nakłady na budowę infrastruktury do 2016 roku wyniosły 590,1 mln zł. Wydatki zarządzających na promocję stref do 2016 roku wyniosły 3,26 mln zł. Zwolnienia podatkowe spółek zarządzających strefami do 2016 roku to 36,96 mln zł.
- Zasadność ponoszonych wydatków oraz ich skuteczność – należy częściej dokonywać kontroli, czy w sposób efektywny przyczyniają się one do napływu nowych inwestycji (Kitowski, 2011).

Oceniając całościowo mielecką strefę, należy stwierdzić, iż przyczyniła się ona do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej, a także w sposób znaczący wpływa na rozwój przemysłu. Niemniej jednak wpływ na rozwój poszczególnych obszarów jest zróżnicowany. W największym stopniu na obecności strefy zyskują tereny już rozwinięte, z dużą liczbą przedsiębiorstw. Na takich obszarach widoczny jest napływ kolejnych inwestycji, co skutkuje powstawaniem nowych miejsc pracy. W dalszym ciągu jednak pozostaje problem z rozwojem obszarów mniej atrakcyjnych dla inwestorów. Przejawem tego jest mała liczba inwestycji. Ponadto zasadnym staje się kwestia kontroli wydatków ponoszonych przez zarządców SSE. Monitorowanie poszczególnych kosztów, a także próba oceny, czy mają one przełożenie na napływ nowych inwestycji, stają się jak najbardziej zasadne.

Literatura**References**

- Bazydło, A., Smętkowski, M., Wieloński, A. (2001). Inwestycje w specjalnych strefach ekonomicznych a przekształcenia strukturalne w przemyśle Polski. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 3, 135–148.
- Bondonio, D., Engberg, J. (2000). Enterprise zones and local employment: evidence from the states programs. *Regional Science and Urban Economics*, 30, 519–549.
- Brdulak, J. (1999). *Specjalne strefy ekonomiczne (SSE) i wolne obszary celne (WOZ) jako czynnik kształtowania konkurencyjności przedsiębiorstw*. Warszawa: Instytut Funkcjonowania Gospodarki Narodowej, SGH.
- Chodakowska, J. (2010). Specjalne strefy ekonomiczne jako konkurencyjny instrument interwencji gospodarczego. *Acta Universitatis Lodziensis Folia Oeconomica*, 243, 19–33.
- Domański, B., Gwosdz, K. (red.) (2005). *Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Mielec 1995–2005*. Kraków-Mielec: Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Mielcu, Urząd Miejski w Mielcu.
- Euro-Park Mielec (2017, 10 sierpnia). Pozyskano z <https://europark.arp.pl/o-strefie/o-nas>; <https://europark.arp.pl/inwestorzy-w-sse/inwestorzy>
- Frańczuk, M. (2012). Specjalne strefy ekonomiczne jako instrument wsparcia rozwoju regionalnego na przykładzie specjalnej strefy ekonomicznej Euro-Park Mielec. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 29, 249–260.
- Guagliano, C., Riela, S. (2005). *Do special economics areas matter in attracting FDI? Evidence from Poland, Hungary and Czech Republic*. ISLA.
- Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (2013). Stan na 31 grudnia 2012 r. Warszawa: Ministerstwo Gospodarki.
- Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (2014). Stan na 31 grudnia 2013 r. Warszawa: Ministerstwo Gospodarki.
- Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (2015). Stan na 31 grudnia 2014 r. Warszawa: Ministerstwo Rozwoju.
- Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych (2016). Stan na 31 grudnia 2015 r. Warszawa: Ministerstwo Rozwoju.
- Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania i rozszerzenia obszaru działania specjalnych stref ekonomicznych w latach 2006–2008 (2009). Bydgoszcz: Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Bydgoszczy.
- Jauch, H. (2002). Export processing zones and the quests for sustainable development: a Southern African perspective. *Environment and Urbanization*, 14(1), 101–113.
- Kitowski, J. (2011). Uwarunkowania i bariery rozwoju przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych. W: A. Jaki, J. Kaczmarek, T. Rojek (red.). *Restrukturyzacja. Teoria i praktyka w obliczu nowych wyzwań*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 755–770.
- Kryńska, E. (2000). *Polskie specjalne strefy ekonomiczne – zamierzenia i efekty*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Kubin, T. (2010). Specjalne strefy ekonomiczne jako forma pomocy przedsiębiorstwom ze strony państwa. W: M. Kolczyński, W. Wojtasik (red.). *Innowacyjne i społeczne oddziaływanie specjalnych stref ekonomicznych i klastrów w Polsce*. Katowice: Towarzystwo Inicjatyw Naukowych, 7–36.
- Lichota, W. (2016). Efektywność finansowa specjalnych stref ekonomicznych w Polsce. *Gospodarka Narodowa*, 1, 99–130.
- Makiela, Z. (2003). Europark Mielec – specjalna strefa ekonomiczna w regionie podkarpackim. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 5, 59–73.
- Mazur, K. (2004). *Specjalne strefy ekonomiczne jako nowe obszary przemysłowe*. Gliwice: Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, 95–96.
- Mokrzyc, M. (1998). Funkcjonowanie Specjalnych Stref Ekonomicznych w Polsce. *Gospodarska Narodowa*, 8–9, 19–30.

- Narojek, M. (2015). Specjalne strefy ekonomiczne jako instrument polityki regionalnej państwa. *Optimum. Studia Ekonomiczne*, 2(74), 119–134.
- Neumark, D., Kolko, J. (2008). Do enterprise zones create jobs? Evidence from California's enterprise zone program. *NBER Working Papers*, 14(530).
- O'Keefe, S. (2004). Job creation in California's enterprise zones: a comparison using a propensity score matching model. *Journal of Urban Economics*, 55(1), 131–150.
- Papke, L.E. (1993). What do we know about enterprise zones. W: J.M. Poterba (red.). *Tax Policy and Economy*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Pastusiak, R. (2011a). Poziom rozwoju gospodarczego państwa a wykorzystanie specjalnych stref ekonomicznych. Analiza na przykładzie Polski. *Acta Universitatis Lodzianis Folia Oeconomica*, 247, 269–287.
- Pastusiak, R. (2011b). *Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator rozwoju gospodarczego*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 269–275.
- Pastusiak, R., Jasiniak, M., Keller, J., Krzeczewski, B. (2016). *Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na gospodarkę i społeczeństwo. Doświadczenia Polski*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Peters, A.H., Fisher, P. (2002). *State Enterprise Zone Programs: Have They Worked?* Upjohn Institute.
- Polska Agencja Izby i Handlu (2017, 10 sierpnia). Dane na koniec marca 2017 r. Pozyskano z http://www.paih.gov.pl/strefa_inwestora/sse/mielec#
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 września 1995 roku w sprawie o ustanowieniu Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Mielcu (Dz.U. z 1995 r. nr 107, poz. 526).
- Smętkowski, M. (2008). Wpływ specjalnych stref ekonomicznych i inwestycji zagranicznych na struktury przemysłu. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 10, 204–216.
- Urząd Miejski w Mielcu (2017, 10 sierpnia). Pozyskano z <http://www.mielec.pl/mielec/miasto-mielec/>
- Ustawa z dnia 20 października 1994 roku o specjalnych strefach ekonomicznych (Dz.U. z 1994 r. nr 123, poz. 600).
- Warzała, R. (2013). *Raport na temat kondycji przedsiębiorstw działających w ramach Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Podstref: Ełk i Gołdap*. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.
- Wiszcun, E. (2010). Oddziaływanie Specjalnych Stref Ekonomicznych (SSE) na rozwój społeczny i gospodarczy regionu. W: *Innowacyjne i społeczne oddziaływanie specjalnych stref ekonomicznych i klastrów w Polsce*. M. Kolczyński, W. Wojtasik (red.). Katowice: Towarzystwo Inicjatyw Naukowych.
- Zioło, Z. (2014). Wpływ kryzysu na kształtowanie struktury przestrzennej przemysłu. *Prace Komisji Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, 27, 9–37.

Rafał Pitera, mgr ekonomii, absolwent Uniwersytetu Rzeszowskiego, Wydziału Ekonomii. Od kilku lat związany z dziedziną finansów i bankowości. Główne obszary zainteresowań: sprawozdawczość i analiza finansowa, badanie i ocena kondycji finansowej przedsiębiorstw, optymalizacja podatkowa, analiza ulg podatkowych i ich wpływ na rozwój przedsiębiorczości.

Rafał Pitera, M.Sc. has graduated from the Department of Economics of the University of Rzeszow. A graduate of the Faculty of Economics, for several years he has been involved in finance and banking. Main areas of interest: financial reporting and analysis, research and assessment of the financial condition of enterprises, tax optimisation, tax relief analysis and their impact on entrepreneurship development.

ORCID: 0000-0001-9598-1240

Adres/address:

Uniwersytet Rzeszowski
Wydział Ekonomii
ul. Ćwiklińskiej 2, 35-601 Rzeszów, Polska
e-mail: rafalpitera@onet.eu